

Informatika pro moderní fyziky (2) základy Ruby, zpracování textu

František HAVLŮJ

e-mail: haf@ujv.cz

ÚJV Řež

oddělení Reaktorové fyziky a podpory palivového cyklu

akademický rok 2022/2023

5. října 2022

- 1 Co jsme se naučili minule
- 2 Úvod do jazyka Ruby
 - Proměnné, typy, další obecné vlastnosti
 - Vstup a výstup
 - Problém č. 2: jehla v kupce sena
- 3 Rozšíření Ruby: RubyGems a Bundler
- 4 Vytvoříme excelovskou tabulku

Obsah

- 1 Co jsme se naučili minule
- 2 Úvod do jazyka Ruby
- 3 Rozšíření Ruby: RubyGems a Bundler
- 4 Vytvoříme excelovskou tabulku

- základní principy automatizace
- CSV soubory a Gnuplot
- příkazový řádek / terminál
- dávkové (BAT) soubory
- představení skriptovacích jazyků

Obsah

- 1 Co jsme se naučili minule
- 2 Úvod do jazyka Ruby**
 - Proměnné, typy, další obecné vlastnosti
 - Vstup a výstup
 - Problém č. 2: jehla v kupce sena
- 3 Rozšíření Ruby: RubyGems a Bundler
- 4 Vytvoříme excelovskou tabulku

Jazyk Ruby

- čistě objektový interpretovaný jazyk
- interprety existují pro širokou škálu platform
- velmi elegantní syntaxe
- mnoho knihoven a skvělý balíčkovací systém
- aktuální verze 3.1.x (rozumné minimum je 2.7.0, mň
nebrat)

Jak spustit program

Interaktivní REPL

`i rb` – hodí se na občasné testování nebo jako kalkulačka

Stejně jako u jiných interpretů...

vytvořím soubor s příponou rb: `hello_world.rb`

```
puts "Hello world!"
```

v terminálu:

```
ruby hello_world.rb
```

Ukázka Ruby (1)

Každý programátor tím začíná ...

```
puts "Hello world!"
```


Ukázka Ruby (1)

Každý programátor tím začíná ...

```
puts "Hello world!"
```

```
Hello world!
```

Ukázka Ruby (2)

Proměnné, `print` vs. `puts`, aritmetika

```
a = 4  
b = 5  
print "4 + 5 = "  
puts a + b
```

Ukázka Ruby (2)

Proměnné, `print` vs. `puts`, aritmetika

```
a = 4  
b = 5  
print "4 + 5 = "  
puts a + b
```

```
4 + 5 = 9
```

Ukázka Ruby (3)

In-line výrazy v řetězcích

```
a = 4  
b = 5  
puts "#{a} + #{b} = #{a+b}"
```

Ukázka Ruby (3)

In-line výrazy v řetězcích

```
a = 4  
b = 5  
puts "#{a} + #{b} = #{a+b}"
```

```
4 + 5 = 9
```

Důležitá vsuvka

Řetězec

```
"a"
```

Důležitá vsuvka

Řetězec

```
"a"
```

Proměnná

```
a
```

Důležitá vsuvka

Řetězec

```
"a"
```

Proměnná

```
a
```

Řetězec s proměnnou uvnitř

```
"#{a}"
```


Ukázka Ruby (4)

Rozsahy a cykly

```
(1..5).each do |i|  
  puts "#{i} * #{i} = #{i * i}"  
end
```

Ukázka Ruby (4)

Rozsahy a cykly

```
(1..5).each do |i|  
  puts "#{i} * #{i} = #{i * i}"  
end
```

```
1 * 1 = 1  
2 * 2 = 4  
3 * 3 = 9  
4 * 4 = 16  
5 * 5 = 25
```

Proměnné v Ruby

- nedeklarují se
- začínají malým písmenem (povolené jsou klasicky a-z, A-Z, 0-9, podtržítka)
- dynamické typování (typ se explicitně neurčuje)
- řetězec: standardně použijte normální uvozovky (ačkoli je pak víc možností...), jednoduchým se vyhněte

Příklady (zkuste v IRb)

```
a = 5
```

```
a * 2
```

```
b = 4
```

```
a + b
```

Konverze mezi číslem a řetězcem

zde rovnou vidíme, co to znamená, že je Ruby objektově orientovaný jazyk a ne procedurální!

- na řetězec: `to_s`
- na celé číslo: `to_i`
- na reálné číslo: `to_f`

Příklady (zkuste v IRb)

```
"124".to_i  
15.to_s  
"abc123".to_i  
"123abc".to_i  
"14.5".to_f
```

Jak vypsát cokoliv

superjednoduchá možnost, jak dostat do řetězce cokoliv – tzv. *interpolation*

dovnitř řetězce `#{...}` – nahradí se výsledkem výrazu převedeným na řetězec

Příklady (zkuste v IRb)

```
"součet je #{2 + 2}"
```

```
a = 4
```

```
"dvojnásobek #{a * 2}, trojnásobek #{a * 3}"
```

Komentáře a podobně

- komentář začíná mřížkou
- blokový komentář se nepoužívá
- konce řádků se nijak neoznačují (lze použít středník, když chci dva příkazy na řádek)
- řádek se dá rozdělit backslashem na konci

Pole a hashe

Pole je seznam:

```
a = []  
a << 5  
a += [6]  
puts a.size
```

Pole a hashe

Pole je seznam:

```
a = []  
a << 5  
a += [6]  
puts a.size
```

Hash, neboli slovník či asociativní pole:

```
b = {}  
b[3] = 7  
b["foo"] = "bar"
```


Výpis na terminál

Print vs puts

```
print "jedna"  
puts "dve"
```

Výpis na terminál

Print vs puts

```
print "jedna"  
puts "dve"
```

Na všechno platí inspect

```
a = "text"  
puts a.inspect  
puts [1,2,3].inspect
```

Iterátory

Jednoduchý rozsah

```
(1..5).each do  
  puts "Cislo"  
end
```

Iterátory

Jednoduchý rozsah

```
(1..5).each do  
  puts "Cislo"  
end
```

S polem a proměnnou

```
[1, 2, 3].each do |i|  
  puts "Cislo #{i}"  
end
```

Ještě jedna věc: formátovaný výstup

- často potřebuju něco vytisknout ‘hezky’, zarovnané, se správným počtem desetinných míst apod.
- v C na to je funkce `sprintf` a alternativa v Ruby funguje podobně
- je na to operátor `%`: *formát* `%` *data*

```
"%10s" % "kolo"
```

```
"%-6d" % a
```

```
"%8.3f +- %8.3f" % [b, db]
```

Úlohy

- vypište malou násobilku (ale hezky)
- vypište prvních N členů Fibonacciho posloupnosti (1, 1, 2, 3, 5, 8 ...)
- vypište všechna prvočísla menší než N

Úlohy

Násobilka / řešení

```
(1..10).each do |a|  
  (1..10).each do |b|  
    puts "#{b} * #{a} = #{a*b}"  
  end  
end
```

Úlohy

Násobilka / řešení

```
(1..10).each do |a|  
  (1..10).each do |b|  
    puts "#{b} * #{a} = #{a*b}"  
  end  
end
```

Násobilka / hezké řešení

```
(1..10).each do |a|  
  (1..10).each do |b|  
    puts "%2d * %2d = %3d" % [b, a, a * b]  
  end  
end
```


Úlohy

Fibonacci / řešení

```
a, b = 1, 1
20.times do
  puts a
  c = a + b
  a = b
  b = c
end
```

Fibonacci / jiné řešení

```
a, b = 1, 1
20.times do
  puts a
  a, b = b, a + b
end
```

Úlohy

Erathostenovo síto / řešení

```
n = 100

ary = (2..n).to_a
ary.each do |x|
  y = x
  while y <= n
    y += x
    ary.delete(y)
  end
end

puts ary.inspect
```

Čtení ze souboru

Šikovní iterátor po řádcích

```
File.foreach("data.txt") do |line|  
  ...  
end
```

Čtení ze souboru

Šikovní iterátor po řádcích

```
File.foreach("data.txt") do |line|  
  ...  
end
```

Celý soubor najednou

```
string = File.read("data.txt")
```

V podmínce

If nebo Unless

```
if "velikost".include?("kost")
  puts "s kosti"
end
unless 7 > 8
  puts "poporadku"
end
```

V podmínce

If nebo Unless

```
if "velikost".include?("kost")  
  puts "s kosti"  
end  
unless 7 > 8  
  puts "poporadku"  
end
```

Přirozený jazyk

```
puts "je tam!" if "podvodnik".include? "vodnik"  
puts "pocty" unless 2 + 2 == 5  
a = [1]  
a << a.last * 2 while a.size < 10
```

Úlohy

V souboru `data/text/text_1.txt`:

- spočítejte všechny řádky
- spočítejte všechny řádky s výskytem slova kapr
- spočítejte počet výskytů slova kapr (po řádcích i v kuse)

Úlohy

Kapři / řešení

```
n, n_kapr, nn_kapr = 0, 0, 0
File.foreach("../data/text/text_1.txt") do |line|
  n += 1
  n_kapr += 1 if line.include?("kapr")
  nn_kapr += line.scan("kapr").size
end

nn_kapr_bis = File.read("../data/text/text_1.txt").scan("kapr").size

puts "Celkem radku: #{n}"
puts "Radku s kaprem: #{n_kapr}"
puts "Celkem kapru: #{nn_kapr}"
puts "          nebo: #{nn_kapr_bis}"
```


Zápis do souboru

Soubor se otevře a pak už to známe

```
f = File.open("text.txt", 'w')  
f.puts "Nazdar!"  
f.close
```

Zápis do souboru

Soubor se otevře a pak už to známe

```
f = File.open("text.txt", 'w')  
f.puts "Nazdar!"  
f.close
```

The Ruby way

```
File.open("text.txt", 'w') do |f|  
  f.puts "Nazdar!"  
end
```

Úlohy

Z dat v souboru `data/numbers/data_two_1.csv`:

- vyberte pouze druhý sloupec
- sečtěte oba sloupce do jednoho
- vypočtěte součet obou sloupců
- vypočtěte průměr a RMS druhého sloupce

S hvězdičkou:

- použijte soubory `*multi*`
- proveďte pro všechny čtyři CSV soubory

Úlohy

CSV(1) / řešení

```
File.open("druhy_sloupec.csv", 'w') do |f|
  File.foreach("../data/numbers/data_two_1.csv") do |line|
    f.puts line.strip.split[1]
  end
end
```

Úlohy

CSV(2) / řešení

```
File.open("sectene_sloupce.csv", 'w') do |f|
  File.foreach("../data/numbers/data_two_1.csv") do |line|
    data = line.strip.split
    f.puts data[0].to_f + data[1].to_f
  end
end
```

Úlohy

CSV(3) / řešení

```
x0 = 0
x1 = 0
n = 0
File.foreach("../data/numbers/data_two_1.csv") do |line|
  data = line.strip.split
  x0 += data[0].to_f
  x1 += data[1].to_f
  n += 1
end
puts "Prvni sloupec: soucet #{x0}"
puts "Druhy sloupec: soucet #{x1}"
```

Úlohy

CSV(4) / řešení

```
...  
a0 = x0 / n  
a1 = x1 / n  
  
rms0 = 0  
rms1 = 1  
File.foreach("../data/numbers/data_two_1.csv") do |line|  
  data = line.strip.split  
  rms0 += (data[0].to_f - a0) ** 2  
  rms1 += (data[1].to_f - a1) ** 2  
  n += 1  
end  
rms0 = (rms0 / n) ** 0.5  
rms1 = (rms1 / n) ** 0.5  
puts "Prvni sloupec: RMS #{rms0}"  
puts "Druhy sloupec: RMS #{rms1}"
```

Zadání

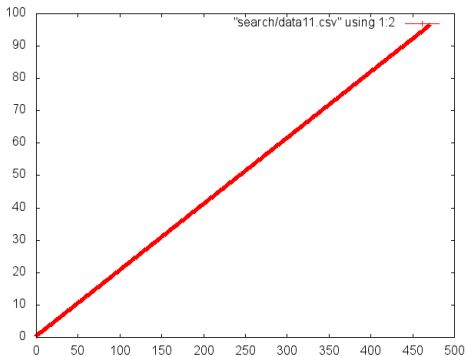
2

Adresář plný CSV souborů (stovky souborů) obsahuje data, která jsou záznamy signálů s lineární závislostí.

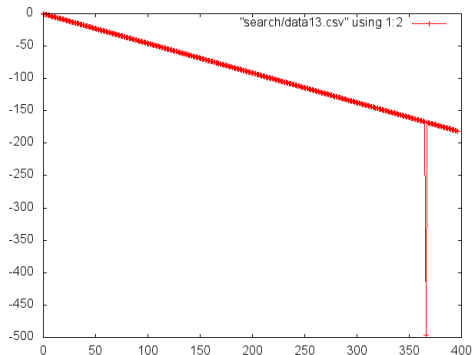
V pěti z nich jsou ale poruchy - data ležící zcela mimo přímku.
Kde?

(data jsou v `data/search`)

Příklad - dobrý signál

Příklad - špatný signál

Řešení

- stačí vykreslit grafy pro všechny
- `Dir` pro najít souborů
- připravit a spustit `gnuplot`

Znovu a lépe

- pořád je to ještě spousta práce; navíc co když bude souborů tisíckrát víc?
- nabízí se několik řešení, od těžkopádných a robustních (LLS) přes chytré (selská regrese) až po jednoduché (detekce delta-y)
- hurá do toho, už je to jenom práce a skvělé cvičení

Obsah

- 1 Co jsme se naučili minule
- 2 Úvod do jazyka Ruby
- 3 Rozšíření Ruby: RubyGems a Bundler**
- 4 Vytvoříme excelovskou tabulku

Knihovny (gemy) jsou základ

- existují mnohá rozšíření, tzv. knihovny – v ruby se jim říká rubygems
- aktuálně nás zajímá něco na práci s excelovskými soubory
- gemy jdou sice instalovat na systémové úrovni, ale z toho je pak zase jenom neštěstí
- použijeme radši **bundler**, správce gemů pro každého: vyřeší za nás závislosti a postará se o snadnou instalaci

Máme bundler?

- otestujeme rubygems: `gem -v`
- pokud není, zapláčeme, protože jsme asi špatně nainstalovali Ruby
- otestujeme bundler: `bundle -v`
- pokud bundler není, doinstalujeme `gem install bundler`

Jak na to

- najdu si, která knihovna mě zajímá (třeba na rubygems.org nebo kdekoli jinde): my bychom rádi rubyXL
`https://github.com/weshatheleopard/rubyXL`
- vytvořím si prázdný Gemfile – tam se specifikuje, které gemy chci používat: `bundle init`
- do gemfilu – je to normální Ruby skript! – dopíšu `gem "rubyXL"`
- nainstaluju: `bundle install`

Jak použít?

- na začátku svého skriptu pak musím nahrát bundler:
- `require "bundler/setup"`
- a teď už můžu nahrát jakýkoli gem:
- `require "rubyXL"`

Obsah

- 1 Co jsme se naučili minule
- 2 Úvod do jazyka Ruby
- 3 Rozšíření Ruby: RubyGems a Bundler
- 4 Vytvoříme excelovskou tabulku**

RTFM, RTFM, RTFM

- na stránkách `rubyXL` se nachází spousta příkladů a návodů – <https://github.com/weshatheleopard/rubyXL>
- kromě toho má i slušnou dokumentaci (GIYF / "rubyxl docs") – <http://www.rubydoc.info/gems/rubyXL/3.3.15>
- naoprvé navedu do začátku:

```
workbook = RubyXL::Workbook.new
worksheet = workbook[0]
worksheet.add_cell(0, 0, 'A1')
workbook.write("data.xlsx")
```

Jednoduché cvičení

- použijte soubor `data_two_1.csv`
- vytvořte excelovský soubor se dvěma listy, na obou bude sloupec 1, sloupec 2 a součet
- na jednom součet bude jako číslo (sečte to váš skript)
- na druhém bude součet jako excelovský vzorec

Co jsme se naučili minule
Úvod do jazyka Ruby
Rozšíření Ruby: RubyGems a Bundler
Vytvoříme excelovskou tabulku

A to je vše, přátelé!

